

Kellnerův mlýn

První písemná zmínka o existenci panského vodního mlýna pod tehdejší hradem a hrází spodního oborského rybníka pochází z roku 1373. Činnost vodního mlýna ukončila roku 1865 prudká bouře s průtrž mračen, kdy se protrhla hráz rybníka. Jeho majitel František Riema mlýn roku 1867 prodal Albertu Löwensteinovi a Davidu Kellnerovi.

Noví majitelé přestavěli mlýn na parní pohon a roku 1869 jej vybavili elektrickým osvětlením. V této době zpracoval měsíčně 100 vagonů obilí. Své výrobky dodával do celé jihozápadní Moravy, jižních Čech a do Rakouska. Jeho dobrá prosperita umožnila stavbu nového mlýna na Znojemsku, který převzal Albert Löwenstein a rosický mlýn si ponechal David Kellner.

8. listopadu 1919 tehdy třípatrový parní mlýn vyhořel. V roce 1921 mlýn přestavěl a modernizoval architekt Ernst Wiesner (1890–1971). Ze mlýna v té době vedla k nádraží železniční vlečka.

Německá okupace znamenala pro židovskou rodinu Kellnerů těžkou ránu. V roce 1940 převzala mlýn německá správa. Poslední majitel Jindřich Kellner a jeho manželka Josefa zahynuli ve sběrném táboře v Terezíně. Jejich syn Rudolf (1899–1979) emigroval v roce 1939 přes Polsko do Ruska. Připojil se k naší zahraniční armádě a získal zde hodnost majora. Do Československa se vrátil v roce 1945 se Svobodovou armádou a převzal vedení mlýna vyhořelého v poslední dny války. Ke znovuoživení mléčí obilí, které v Rosicích trvalo skoro 600 let, již nedošlo. Byla však nově vybudována těstárna a pekárna.

Po znárodnění závodu v roce 1948 Rudolf Kellner, který ve válečných letech přijal jméno Rosický, působil ještě další tři roky jako jeho ředitel. V roce 1951 byl v rámci akce 77 tisíc (tj. převedení 77 500 úředníků v českých zemích do výroby) poslán do brněnské Zbrojovky zametat dvory. Majetkové poměry urovnala až restituce. V devadesátých letech byl majetek navrácen jediné dceři Rudolfa Kellnera, která závod prodala společnosti TERO Rosice. Část navrácených pozemků věnovala jménem svého otce městu Rosice.

Koncem roku 1992 společnost TERO Rosice provedla rozsáhlou rekonstrukci a modernizaci těstářenských výroby. V nové budově těstárny byly postaveny dvě linky na výrobu krátkých těstovin a o rok později linka na výrobu špaget a makaronů. V roce 2000 se společnost TERO Rosice stala součástí firmy PENAM spol. s r.o. Rosické toustové chleby posbíraly řadu ocenění např. na výstavě Země živilka v Českých Budějovicích. Řada výrobků získala značku tuzemského produktu Klasa.

Kellner's Mill

First written reference about the existence of a feudal water mill beneath the then stronghold and the dike of the lower Obora pond dates in 1373. The operation of the water mill was terminated in 1865 by a heavy storm with a cloudburst that led to the failure of the dike of the pond. The owner František Riema sold the mill in 1867 to Albert Löwenstein and David Kellner.

New owners converted the mill to a steam drive and equipped it with an electrical lighting in 1869. At that time the mill processed 100 wagons of corn per month. It supplied to the whole southwestern Moravia, southern Bohemia and Austria. The prosperity of the mill enabled the owners to build a new one near Znojmo, which was taken over by Albert Löwenstein and David Kellner kept the mill in Rosice.

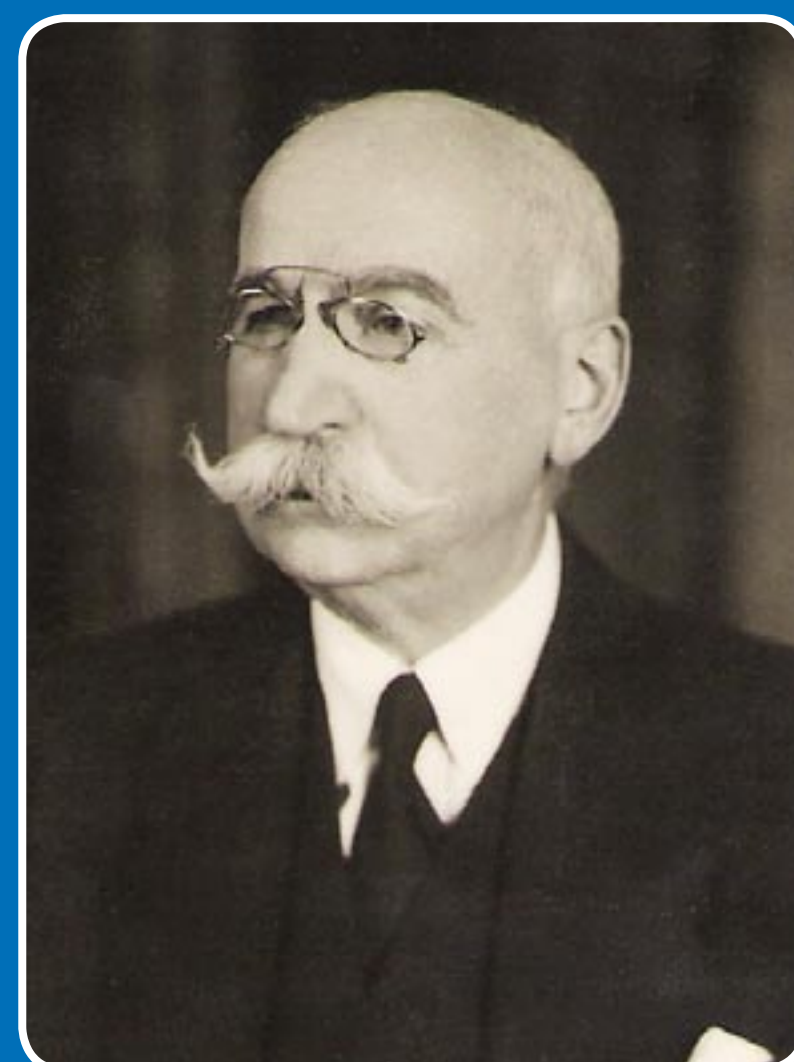
The three-stories-high mill burned down on 8th November 1919 to be reconstructed and modernized by an architect Ernst Wiesner (1890–1971) in 1921. The mill and the railway station were at that time connected with a line.

The German occupation meant a heavy misfortune for the Kellner's family. The mill was taken over by a German administration in 1940. The last owner Jindřich Kellner and his wife Josefa died in the Terezín concentration camp. Their son Rudolf (1899–1979) emigrated across Poland to Russia in 1939. He joined the Czech exile army and reached the rank of major. He returned to Czechoslovakia in 1945 with the army of General Svoboda and took over the control of the mill, which burned down during the last days of the war. The corn milling, which lasted in Rosice for almost 600 years, was not restored, however, new pasta production and bakery were established.

Rudolf Kellner, who during the war years adopted the name Rosický, remained the director of the plant for three years after the nationalization in 1948, only to be in 1951 sent to Zbrojovka Brno to sweep yards as a part of the '77 thousand' action (i.e. transfer of 77,500 white collars to production). The property conditions were not settled until restitution in nineties of the last century. The estate was returned to the only daughter of Rudolf Kellner, who sold the plant to the TERO Rosice company. She donated part of the returned estates in the name of her father to the town of Rosice.

Kellnerovi v mládí
Kellners at their youth
Die jungen Kellners

Jindřich Kellner

Nová těstárna před válkou
New pasta production
facility before war
Neue Teigfabrik vor dem
Krieg

Demolice komína, 1945
Demolition of chimney, 1945
Schornsteinabriss, 1945

The TERO Rosice company accomplished a large reconstruction and modernization of the pasta production at the end of 1992. The new pasta production building was equipped with two lines for the production of short pasta and a year later with a line for the production of spaghetti and macaroni. TERO Rosice became part of the PENAM spol. s r.o. company in 2000. Toast breads from Rosice have won plenty of awards, for example at the Země živilka exhibition in České Budějovice. Many products have also obtained the Klasa brand for quality domestic products.

Kellnermühle

Die Wassermühle unter der Burg und unter dem Damm des unteren Teiches wird erstmals im Jahre 1373 schriftlich erwähnt. Bei einem starken Gewitter im Jahre 1865 wurde der Damm des Teiches durch starken Regen durchgebrochen und die Mühle musste dann still gelegt werden. Im Jahre 1867 verkaufte sie der damalige Besitzer František Riema an Albert Löwenstein und David Kellner.

Die Mühle wurde von neuen Besitzer auf Dampfmühle umgebaut und im Jahre 1869 auch mit elektrischer Beleuchtung ausgestattet. In der Zeit wurden hier 100 Waggons von Korn im Monat verarbeitet. Produkte der Mühle wurden in das ganze Südwestmähren, nach Südböhmen und Österreich geliefert. Solcher Erfolg ermöglichte den Bau einer neuen Mühle in der Nähe von Znojmo (Znaim). Diese wurde dann von Albert Löwenstein übernommen und die rosicer Mühle blieb im Besitz von David Kellner.

Am 8. November 1919 ist die damals dreistöckige Dampfmühle ausgebrannt. Im Jahre 1921 wurde sie von dem Architekten Ernst Wiesner (1890–1971) umgebaut und modernisiert. Damals hatte die Mühle auch einen Eisenbahnanschluss.

Die deutsche Okkupation bedeutete für die Judenfamilie Kellner einen harten Schlag. Im Jahre 1940 wurde die Mühle von der Deutschen Verwaltung übernommen. Der letzte Besitzer Jindřich Kellner und seine Frau Josefa kamen ums Leben im Sammellager in Terezín. Ihr Sohn Rudolf (1899–1979) geflüchtete im Jahre 1939 über Polen nach Rußland. Dort wurde er Mitglied der Tschechischen Armee im Ausland und wurde zum Major befördert. Mit der Armee von General Svoboda kommt er im Jahre 1945 zurück in die damalige Tschechoslowakei und übernimmt die Mühle, die in der letzten Tagen des Krieges ausgebrannt wurde. Der Mahlbetrieb in Rosice, der fast 600 Jahre dauerte, wurde nie wieder aufgenommen. Es wurde jedoch neue Bäckerei- und Teigfabrik erbaut.

Nach der Enteignung des Werkes im Jahre 1948 arbeitete hier Rudolf Kellner noch weitere drei Jahre als Direktor. Jedoch schon unter dem Familienname Rosický, denerinden Kriegsjahren angenommen hat. Im Jahre 1951 wurde er in die Waffenfabrik (Zbrojovka) nach Brno geschickt um dort als Kehrarbeiter zu arbeiten.

Die Eigentumsverhältnisse wurden erst durch Restitutionsgesetz geordnet. In 90er Jahren wurde das Eigentum an die einzige Tochter von Rudolf Kellner zurückgegeben. Sie verkaufte das Werk an die Gesellschaft TERO Rosice. Teil der restituierten Grundstücke hat sie im Namen ihres Vaters der Stadt Rosice geschenkt.

Am Ende des Jahres 1992 hat die Gesellschaft TERO die Mühle umfangreich rekonstruiert und Teigproduktion modernisiert. In der neuen Gebäude wurden zwei Produktionslinien für kurze Teigwaren installiert. Ein Jahr danach auch eine Produktionslinie für Spaghetti und Makkaroni. Im Jahre 2000 wurde TERO ein Teil der Gruppe PENAM. Verschiedene Sorten von Toastbrot aus Rosice wurden berühmt und haben einige Preise an verschiedenen Messen gewonnen. Viele Produkte tragen das tschechische Qualitätszeichen „Klasa“.

Jindřich Kellner se zaměstnanci * Jindřich
Kellner with employees * Jindřich Kellner mit
Angestellten

Kellnerova vila

K areálu mlýna patří obytný dům majitelů, tzv. Kellnerova vila. Významnou přestavbu na ní provedl v letech 1911–1912 architekt Ernst Wiesner, který se stavitelsky podílel na nové podobě Brna – např. brněnské krematorium, Moravská zemská životní pojišťovna, banka Union a palác Morava. Projekt přestavby vily majitele parního mlýna Jindřicha Kellnera vznikl ještě v době Wiesnerových studií na vídeňské Akademii výtvarných umění; je tedy jeho nejstarším známým samostatným dílem.

Po Wiesnerově zásahu vznikla prostorná jídelna, rozšířená do okrasné zahrady, se kterou ji spojovalo dvouramenné schodiště. Přízemí propojil s nově vybudovaným podkrovím zalomeným schodištěm, které vycházelo z předsíně a ústilo do haly, z které vedly dveře do ložnic, šatny a na toaletu. Železné pruty zábradlí na balkoně tvoří tvar písmene W. Za války byla budova původním majitelům zabavena a cenný mobilní inventář Němci vyrabován. Později sloužila vila různým účelům. Například jako ošetrovna TBC a poté jako Lidová škola umění. V současné době se nachází v areálu firmy Pekárna a těstárny PENAM Rosice a je využívána ke komerčnímu využití.

Interiéry vily před rokem 1939 * Villa interiors before 1939 * Villa-Interieurs vor dem Jahr 1939

Kellner's Villa

The dwelling house of the owners of the mill forms a part of the whole complex. A significant reconstruction of the villa was accomplished in the years 1911–1912 by architect Ernst Wiesner, who took part on the redevelopment of Brno – for example the buildings of Brno Crematorium, Moravian Provincial Life Insurance Company, Union Bank and Morava Palace. The layout of the reconstruction of the villa of the first owner of the Rosice steam mill Jindřich Kellner was designed yet during Wiesner's studies at the Vienna Academy of Fine Arts and is therefore his oldest known independent work.

Wiesner's intervention created a spacious dining room, expanding into a decorative garden, with which it was linked by a double staircase. Cranked staircase, which started in a lobby and led to a hall with doors leading to bedrooms, a dressing room and a bathroom, interconnected the ground floor with a new-built attic. The iron bars of the rail of the balcony form the shape of the letter „W“. The building was confiscated during the Second World War and the valuable inventory was plundered by the Germans. The villa served later for example as a tuberculosis infirmary and afterwards as a building for the School of Arts. Nowadays it forms part of the complex of the bakery and pasta plant PENAM Rosice and is utilized for commercial purposes.

Villa Kellner

Zu der Mühle gehört das Haus des Besitzers, die sogenannte Villa Kellner. Ihre jetzige Gestaltung stammt aus den Jahren 1911 und 1912. Damals wurde die Villa vom Architekten Ernst Wiesner grundsätzlich umgebaut. Ernst Wiesner hat die neue Erscheinung von Brno (Brünn) deutlich beeinflusst, siehe Krematorium, Mährische Landes-Lebensversicherungsanstalt in Brünn (Moravská zemská životní pojišťovna), Unionbank und Palais Morava. Umbauprojekt für die Villa schuf Ernst Wiesner noch während seiner Studien auf der Akademie der bildenden Künste in Wien. Es geht also um sein älteste bekannte Werk.

Beim Wiesners Umbau entstand ein räumiger Speisesaal, verbunden mit dem Garten durch eine zweiarmlige Treppe. Das Erdgeschoß wurde durch eine gekröpfte Treppe mit dem neu erbautem Dachgeschoß verbunden. Diese Treppe führte von Eingangszimmer in die Halle mit Eingängen in Schlafzimmer, Garderobe und Toilette. Metallstangen am Balkon bilden den Buchstaben „W“. Während des 2. Weltkrieges wurde die Villa von Deutschen beschlagnahmt und das wertvolle Mobiliar gestohlen. Nach dem Krieg wurde sie für verschiedene Zwecke genutzt, unter anderen auch als TBC Ambulanz und später als Kunstschule. Heute dient sie im Areal von Bäckerei und Teigwerk PENAM für kommerzielle Zwecke.